

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 75/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ylisukupolvisesta velkaantumisesta ja alaikäisten taloudellisesta hyväksikäytöstä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Veronika Honkasalon/vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 75/2020 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä suojellakseen lapsia taloudelliselta hyväksikäytöltä ja ylisukupolviselta velkaantumiselta

miten edistetään esimerkiksi sitä, että alaikäisen edustaja voidaan asettaa vastuuseen lapsen sijaan, mikäli hän on toimillaan aiheuttanut alaikäisen ylivelkaantumisen ja

millä aikataululla hallitusohjelmaan kirjattu talous- ja velkaneuvonnan pääsyn helpottaminen erityisen nuorten osalta etenee?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Valtakunnanvoudinviraston tilastojen mukaan vuonna 2019 ulosotossa oli 1 603 alle 18-vuotiasta velallista, kun vuonna 2018 alaikäisiä velallisia oli ulosotossa 1 806. Alaikäisiltä ulosoton kautta perittävät velat ovat yleensä pieniä ja niiden käsittelyaika on lyhyt. Alaikäisten ulosottovelallisten määrää on vähentänyt muun muassa se, että alaikäisten maksamatta jääneet maksut, kuten sairaala- ja vakuutusmaksut, maksuunpannaan nykyään pääsääntöisesti alaikäisten huoltajille. Jos alle 15-vuotiaalta kuitenkin peritään ulosottoteitse muuta julkista saatavaa kuin veroa, ulosottomiehen on verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) 6 §:n 2 momentin mukaisesti pyydettävä hakijaa tarkistamaan alaikäisen maksuvelvollisuus.

Kirjallisen kysymyksen mukaan alaikäisen ylisukupolvinen velkaantuminen saattaa alkaa, kun vanhempi jättää maksamatta alaikäisen nimiin ottamiaan laskuja tai ottaa tämän nimissä lainaa ja velat realisoituvat lapsen täysi-ikäistyessä. Yhtenä mahdollisena ratkaisuna esitetään, että alaikäisen edustaja voitaisiin asettaa velkasopimuksen osapuoleksi alaikäisen sijaan, mikäli alaikäisen nimiin tehty sitoumus on johtanut ylivelkaantumiseen. Voimassa oleva lainsäädäntö tarjoaa keinoja alaikäisten velallisten suojaamiseksi tilanteissa, joissa alaikäisen puolesta tehdään sellaisia oikeustoimia tai muita järjestelyjä, joiden johdosta alaikäinen velkaantuu ja joutuu ulosottoon. Jos ulosottoperusteena on riita-asiassa annettu tuomio ja velallisena on alle 18-vuotias henkilö, ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 113 §:n 1 momentti velvoittaa ulosottomiehen tekemään asian

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 75/2020 vp

vireilletulosta ilmoituksen alaikäisen kotikunnan holhousviranomaiselle, jonka tulee tällöin holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 91 §:n mukaisesti ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvonnan tarpeen selvittämiseksi. Velan täytäntöönpano on keskeytyneenä tarpeellisen ajan. Verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 7 §:n nojalla ulosottomiehen on tehtävä vastaava ilmoitus myös silloin, kun ulosottohakemus koskee omistukseen tai omaisuuden hallintaan perustuvaa veroa tai vastaavaa julkista saatavaa. Tällaiset verot ja maksut voivat liittyä esimerkiksi alaikäisen nimiin rekisteröityyn ajoneuvoon, alaikäisen nimissä harjoitettuun elinkeinotoimintaan taikka perintöön tai lahjaan.

Vaikka edunvalvonnasta vapauttaminen tulee kyseeseen vain ääritapauksissa, olennaista vähäisempikin alaikäisen velkaannuttaminen johtaa edunvalvonnan tarvetta koskevan selvityksen käynnistymiseen. Käytännössä holhousviranomainen ottaa yhteyttä alaikäisen huoltajiin ja selvittää, minkä vuoksi alaikäinen on joutunut maksuvelvolliseksi. Tavoitteena on saada alaikäisen huoltajat toimimaan holhoustoimilain mukaisesti ja korjaamaan tilanne. Sääntelyllä pyritään aikaansaamaan myös ennalta estävä vaikutus niin, ettei alaikäisen nimissä ryhdyttäisi sellaisiin oikeustoimiin, jotka saattavat johtaa alaikäisen maksukyvyttömyyteen.

Velan perintä ulosoton kautta ei aiheuta alle 15-vuotiaalle velalliselle maksuhäiriömerkintää ja 15-vuotta täyttäneiden alaikäisten osalta luottotietorekisteriin voidaan tallentaa vain tieto ulosmittauksen esteestä ja pitkäkestoisesta ulosotosta (ulosotokaari 3 luku 113 § 2 momentti, luottotietolaki (527/2007) 15 §). Kyseinen tieto poistetaan rekisteristä heti, kun ulosottomies on tehnyt asiaa koskeva peruuttamisilmoituksen. Mainituilla säännöksillä on haluttu varmistaa, että alaikäisen nimissä sopimuksia tehtäessä myös rahoittaja kiinnittää tämän tilanteeseen huomiota.

Pääministeri Marinin hallitus toimii laaja-alaisesti ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentämiseksi. Lasten ja nuorten ylivelkaantumisongelmat ovat vakava kysymys, joihin on syytä tarttua laaja-alaisesti.

Valtiovarainministeriön hanke kotitalouksien ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi sekä talous- ja velkaneuvonnan vahvistaminen tukevat selviytymistä ylivelkatilanteesta. Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä työ sosiaalisen luotonuksen valtakunnallistamisen selvittämiseksi ja ympäristöministeriö on käynnistänyt asunnottomuuden yhteistyöohjelman, jolla tavoitellaan muun muassa asumisneuvonnan saatavuuden parantamista. Oikeusministeriössä ylivelkaantumiseen puututaan muun muassa selvittämällä yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityssaneerausta koskevien lakien muutostarpeet. Velkajärjestelylakia koskeva työryhmätyö on käynnistynyt alkuvuodesta 2020. Niissäkin tapauksissa, joissa toimenpiteet eivät kohdistu erityisesti alaikäisiin, parannetaan lapsiperheiden vanhempien taloudellisen hyvinvoinnin kautta myös lasten asemaa.

Työ positiivisen luottotietorekisterin perustamiseksi on käynnistynyt oikeusministeriössä. Positiivinen luottotietorekisteri tulee helpottamaan kaikkien maksuhäiriömerkinnän saaneiden asemaa, kun luotonantajien ja mahdollisesti myös vuokranantajien ja vakuutusyhtiöiden saatavilla on kattavammin ja luotettavammin tietoa henkilön maksukyvystä.

Nuorten pääsemistä talous- ja velkaneuvontaan pyritään helpottamaan monin keinoin. Talous- ja velkaneuvontaan on ohjattu lisärahoitusta, jonka avulla talous- ja velkaneuvonnan henkilöstöä on

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 75/2020 vp

voitu lisätä jo viime vuoden puolella. Tänä vuonna henkilöstön määrä kasvaa edelleen lähes 20 talous- ja velkaneuvonnan asiantuntijalla. Talous- ja velkaneuvonnan käyttöön on myös saatu ajanmukainen tietojärjestelmä, jonka avulla henkilöstön aikaa vapautuu asiakastyöhön. Tietojärjestelmää kehitetään edelleen voimakkaasti yhdessä käyttäjien kanssa.

Lisäksi erityisesti nuorten yhteydenottokynnystä talous- ja velkaneuvontaan pyritään alentamaan uusilla sähköisillä palvelukanavilla, joita kehitetään olemassa olevan puhelinpalvelun ja käyntiasioinnin rinnalle. Tänä vuonna on jo otettu käyttöön talous- ja velkaneuvonnan chat-palvelu, joka on helppo tapa ottaa ensimmäistä kertaa yhteyttä asiantuntijaan talous- ja velka-asioissa. Lähiaikoina käynnistetään sähköisen asioinnin pilotti neljässä oikeusaputoimistossa. Saatujen kokemusten perusteella palvelua kehitetään ja laajennetaan myöhemmin koko maahan.

Nuorten ohjaamista talous- ja velkaneuvonnan palvelujen piiriin edistetään lisäksi ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa, joka on ulosoton ja talous- ja velkaneuvonnan yhteinen hanke. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Yhtenä tavoitteena on, että sidosryhmät kuten sosiaalitoimi ja etsivä nuorisotyö voivat vahvistaa nuoren talousosaamista ja tarvittaessa ohjata asiakkaan talous- ja velkaneuvontaan. Merkittävänä yhteiskumppanina on esimerkiksi puolustusvoimat, jonka avulla on mahdollista tavoittaa suuri osa nuorista ikäluokista. Lisäksi ennakoivan talousneuvonnan hankkeessa on lähdetty luomaan uusia matalan kynnyksen tapoja tavoittaa talous- ja velkakysymysten kanssa painivia nuoria. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta voidaan mainita Tampereen kaupungin ja talous- ja velkaneuvonnan yhteinen matalan kynnyksen Talousneuvola sekä Fyrkkaa ja Fiilistä –nuorten taloustaitotoiminta.

Helsingissä 13.3.2020

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson